

Tarih ve GÜNce

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
I/1, (2017 Yaz), ss. 321-333.

MÜZELERİN TARİHİ MİSYONU VE SAMSUN KENT MÜZESİ

Ercan Yalçın*

Öz

Kentler, günümüz dünyasında bünyesinde önemli oranda nüfus barındıran mekanlar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Türkiye’de, 1950’lerden itibaren hızlanan kırdan kente göç hareketi, beraberinde kır yaşamı ile kent yaşamını iç içe sokarak, kenti kültürel etkileşimin önemli bir alanı haline getirmiştir. Ancak, kırsal bölgelerden gelen insanların bir anda kent yaşamına ayak uydurabilmesi ve bu mekanların toplumsal yaşamını içselleştirebilmeleri bir süreç gerektirmiştir. Kent Müzeleri, bir kentin kır yaşamı ile kent yaşamını birlikte ele alan, her türlü siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel tarihini gün yüzüne çıkararak kentlilik bilincini geliştiren önemli merkezler haline gelmektedir. Bireylerin yaşadıkları mekan ile maddi ve manevi bağlarını güçlendiren kent müzelerini, Samsun Kent Müzesi özelinde ele almak, pek çok sorunun da cevabına ulaşabilmek adına önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kent, Müze, Kültür, Tarih, Birey, Toplum*

HISTORICAL MISSION OF MUSEUMS AND SAMSUN CITY MUSEUM

Abstract

Cities are prominent as importantly populated spaces in today's world. Particularly in Turkey, the movement of immigration to the city from the town since 1950s, bringing together rural life and urban life together, the city has made it an important area of cultural interaction. However, it is necessary for people from rural areas to be able to keep up with the city life and to internalize the social life of these spaces. The City Museums are becoming important centers that take urban life together with city life together and develop all kinds of political, economic, social and cultural

* Doktora Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ABD, (ercanyalcin55@gmail.com).

history and develop the awareness of urbanity. Handling the city museums, which strengthen the material and spiritual ties with the places where the individual live, with the example of Samsun City Museum, many problems are important for reaching the answer.

Keywords: *City, Museum, Culture, History, Individual, Society*

Giriş Yerine:

İnsan, Yaşadığı Kente Soru Sorandır...

Kent, bir yerleşme biçimi ve bir topluluk türü olarak aslında yeni bir kavramdır. Ancak, insanların oluşturdukları toplumların gelişme süreci içerisinde yakın çağların ve belirli bir aşamanın ürünü olarak, kısa bir dönem içerisinde göstermiş olduğu “yığışımli” büyümeyle günümüzün hakim bir yerleşme ve topluluk biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹ Kent kavramının batı dillerine Latince kaynaklı bir sözcük olan “civitas”tan geçtiği bilinmektedir. Bu sebeple kelime İngilizce’de “city”, Fransızca’da “cite”, İtalyanca’da “citta”, İspanyolca’da “ciudad” terimleriyle ifade edilir. Bahsedilen ifadelerde, Yunan felsefesinde kamusal yurttaşlık haklarını temel alan klasik bir anlayış yansıtılmaktadır. Bu manada kent dendiğinde, yurttaşlık haklarının kullanıldığı mekan anlaşılmaktadır.²

Daha geniş bir tanım niteliğinde ise kent kavramı; “*çalışma yaşındaki nüfusunun çoğunluğu ticaret, sanayi ve yönetim gibi işlerle uğraşan büyük yerleşim merkezlerini ifade eder. Türkçede XI. yüzyıldan itibaren halk dilinde şar biçiminde telaffuz edilen şehir karşılığında Soğdca kökenli kent ile (kant) “kale ve saray” gibi anlamlara da gelen balık kelimeleri kullanılmıştır*”.³ Bu manada eski Türkçe’de şehir kavramını “balık” kelimesi ifade ediyordu. Kaşgarlı Mahmud “*balıq*” kelimesini birbiriyle ilişkili olmak üzere hem “*çamur*” hem de “*kent*” anlamında vermektedir. Bazı Oğuzlar ise bu kelimeye “balık” demişlerdir.⁴ Farsça “şehir” Arapça “medine” sözcükleriyle ifade edilen kent sözcüğü, “ilerleme”, “uygarlık”, “aydınlanma”, “özgürlük”, “üretim”, “zenginlik”, “çeşitlilik” anlamlarında kullanılan ve olumlu ifadeleri barındıran bir sözcük olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında “toplumsal hastalık”, “kaos”, “ahlaki çöküntü”, “düzensizlik”, “yoksulluk”, “suçluluk” gibi olumsuz manalarda da kullanılabilir.⁵

TDK tarafından kent, şehir ile aynı anlamda kullanılmakta ve “*nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin*

¹ Yakut Sencer, *Türkiye’de Kentleşme*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979, s.1.

² Hüseyin Bal, *Kent Sosyolojisi*, Isparta, Fakülte Kitabevi, 2011, s.26.

³ Mustafa Sabri Küçükaşçı, “Şehir”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.38, 2010, s.441.

⁴ Osman Karatay, “Balık ‘Kent’ Kelimesinin Kökeni ve Eski Türklerde Şehirciliğe Dilbilimsel Bir Yaklaşım”, *1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri (23-26 Ekim 2007)*, (Ed. Abdurrahman Özkan-Süleyman Turan), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2008, s.349.

⁵ Hüseyin Bal, *a.g.e.*, 26.

olmadığı yerleşim alanı, kent, site” şeklinde tanımlanmaktadır.⁶ Nüfus olarak yoğunluğun oldukça yüksek seviyelerde olduğu bu toplumsal yaşam merkezlerinde, ona özgü bir yaşam biçimi ve kültürel birikimin bulunması da kaçınılmaz olmaktadır. Özellikle, kırdan kente göçle birlikte ortaya çıkan “kentleşme bilinci” kavramı, hem toplumsal olaylara duyarlı çeşitli sivil toplum örgütlerini hem de devlet mekanizmalarını çeşitli adımlar atmaya zorlamaktadır. Sürekli değişim gösteren kentsel alanlar çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. İnsanların sormaya başladıkları: “Buraya Neden Geldik? Burası Neresi?” gibi sorular bir takım ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Kırdan kente göçün hızlı, düzensiz ve plansız yaşandığı ülkemizde mevcut nüfus daha kentlilik bilincine erişmeden kent nüfusuna yenileri eklenmekte, bu durum ise kentlerimizin bir kimlik bulmasını zorlaştırdığı gibi kentsel alanlarda ortak bir gelecek kurmayı da güçleştirmektedir.

İnsanların bireysel davranış biçimlerini değiştirmek, mekânsal değişikliklerle birlikte zorunlu bir durum arz edebilmektedir. Geçmişle olan bağın kopmaması kadar, yaşanan ortama sağlanacak uyum da son derece önemlidir. Bu manada son yıllarda Türkiye’de çeşitli kentlerde ortaya çıkan “Kent Müzeleri” belki de kentleşme bilincini insanlara aktarmaya çalışan en önemli mekanlar haline gelmişlerdir.

Kültürel mirasın yeni nesil tarafından anlaşılması ve gelecek kuşaklara aktarılması hususunda önemli bir gayesi bulunan kent müzeleri, tarih bilincini arttırdığı kadar tarihi konulara karşı duyulan merakı da gün geçtikçe artırma yolundadır. Mustafa Kemal Atatürk’ün ifade ettiği üzere “*Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır*” sözünün gençler tarafından algılanabilmesi ve bu anlayışla var olabilmesi adına en önemli görevi Kent Müzeleri gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla, gençlerin ülkelerine yararlı bireyler olması bakımından tarihlerini en iyi şekilde bilmeleri elzem görülmektedir. Bu önemli hususu ülke bazında kavrayabilmek, öncelikle yerel düzeyde bilinç kazanmakla ortaya çıkarılabilir. Kendi yetiştiği toprağını, insanını, tarihini ve kültürünü tam manasıyla kavrayabilmiş genç kuşaklar, gelecek için umut vadeden bir meşale görevini üstlenmiş olacaklardır. Öyle ki, kendi tarihinden, kültüründen, ananesinden bihaber olan bir millet, ne Maraş’ta Kahraman ne Antep’te Gazi ne Urfa’da Şanlı olabilir. Daha da önemlisi tüm yurt toprağında bölgesel direniş hamlelerine atılamaz ve Kuva-yı Milliye teşkilatlarını oluşturamazdı. Aynı mantık ve özveri ile genç kuşaklarımızı buluşturmak istiyor isek, bunun en önemli yollarından bir tanesi yerel manada, yerelin her türlü milli ve manevi değerlerini ortaya çıkaracak müzelerin oluşturulmasıdır. Ancak bu şekilde kentlerin geçmişe yönelik karanlık sayfalarını aydınlığa çıkarabilir, geçmişten miras kalan her türlü tarihi dokuya sahip çıkabiliriz. Pek çok ilimizdeki kent müzelerinin oluşturulduğu mekanlar dikkate alındığında dahi görülebilecektir ki, geçmişi gelecekle buluşturan en önemli mekanlardır kent müzeleri...

6 <http://www.tdk.gov.tr>

Bu amaçlar çerçevesinde; Türk Kurtuluş Savaşı'nın meşalesinin yakıldığı, bağımsızlık ateşinin tüm yurttan sönmemesine alev aldığı kent olan Samsun, 2013 yılında oluşturduğu "Samsun Kent Müzesi" ile bu milli misyonunu gerçekleştirebilen önemli kentlerimizden biri olmuştur.

Samsun Kent Müzesi, yalnızca ülkemizi ve Samsun'u ziyaretçilerine tanıtmakla kalmayıp uluslararası arenada da ülkemizi en iyi şekilde temsil etmiştir. 2013 yılında Tarihi Kentler Birliği'nin açtığı Müze Özendirme Yarışmasında "Oktay İkinci Jüri Özel Ödülü"nü alan Samsun Kent Müzesi, 2015 yılında ise Avrupa Müze Akademi tarafından açılan ve 140 müzenin katıldığı yarışmada Avrupa'nın en prestijli 6 müzesinden biri olmuştur.

Samsun Tarihiyle Buluştu...

Kurtuluş Savaşı'nın İlk Adım'ının atıldığı kent olan Samsun, geçmiş adımların izini sürerek Kent Müzesi yapımına başladı. Müze hazırlık çalışmalarının başlamasıyla birlikte adeta kentin geçmişiyle buluşma serüvenine dönüştü tüm çalışmalar... Şu anda müze olarak hizmet veren Samsun İlkadım İlçesi, Zafer Mahallesi'nde bulunan ve kent müzesi binalarını oluşturan tescilli iki ana ahşap yapı, 1928 yılında Samsun-Sivas Demiryolu İnşaat ve İşletme İdaresi ve Devlet Demiryolu Lojmanı olarak yapılmıştı. Bodrum üzerine iki katlı olan ahşap yapıların, zemin katları idari ofis, birinci katları ise lojman olarak kullanılmıştı. Bu yapıların yanındaki ufak bina ise 1936 yılında müstemilat olarak kullanılan yapının yerine inşa edilmiş ve bu ek yapı uzun yıllar Demirspor Kulübü'nün lokali olarak kullanılmıştır. Kent müzesine dönüşüm sürecinde, yeniden işlevlendirilen lokal binası ve bahçesi, düşün ve sünnet törenleri gibi çeşitli kutlama etkinliklerinin yapıldığı bir alan hüviyetine sahipti. Restorasyonu ve yeniden yapılandırılmasıyla kent müzesi olarak Samsun'a kazandırılan bu tarihi yapı grubunun, Samsunluların geçmişiyle buluşabileceği bir merkez haline geldi.

Samsun Kent Müzesi'nin içeriği hazırlanırken en önemli kaynaklardan birini Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin kent tarihine yönelik hazırladığı yayınlar oluşturdu. Buna ilave niteliğinde Samsun tarihine ışık tutacak, sözlü tarih çalışmaları gerçekleştirildi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi akademisyenlerinin desteği ve danışmanlığıyla içeriklere yönelik araştırmalar yapıldı. Müzenin diğer müzelerden farklı olarak, interaktif unsurlar içermesi, filmlerle desteklenmesi amaçlandı ve uygulamalar bu doğrultuda gerçekleştirildi.

Her ne kadar yapımı 2012 yılında tamamlansa da Samsun'da kentin tarihini ve kültürel değerlerini koruma yolundaki çalışmalar 2007 yılı itibarıyla hız kazanmış ve Kent Müzesi oluşturulması fikri olgunluk kazanmıştı. 2011 yılında kamulaştırma işlemleri tamamlanan TCDD'ye ait tarihi binalar, bu tarihten itibaren Kent Müzesi olarak hizmet vermesi manasıyla Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne bağlanmıştır.

Müze tasarım projesinin uygulanmasının ardından, müze içerikleri birçok kurumun desteği ve Samsunluların katkılarıyla kent belleği açısından değerli

objelerle tamamlandı. Böylece, Samsunluların hatıralarında ayrı bir yere sahip olan bu yapı grubu, kentlilerin geçmişiyile buluşabileceği bir merkez olarak 2013 yılında ziyarete açılarak kente kazandırıldı.

Samsun Kent Müzesi'ne giriş yaptığınızda sizleri ilk olarak Samsun'un tarihi serüvenini kısaca aktaran "Tarih Şeridi" ile karşılaşıyorsunuz. Yaklaşık 15.000 yıllık bir tarihi serüvene sahip olan Samsun'un bilinen ilk adı olan Amisos'un ortaya çıkışı ziyaretçileri büyüleyen ilk olay olarak karşınıza çıkıyor. Şehrin özet bir tarihinin anlatıldığı giriş kısmından sonra, yaklaşık otuz ayrı konunun anlatıldığı bölümlere doğru ilerleniyor. Samsunun kronolojik tarihini takiben; Kurtuluş Savaşı'nda Samsun, Samsun Tarihinde Göçler, Kent Tarihinde Afetler, engelli vatandaşlar için oluşturulmuş ayrı bir odada "Sanal Müze", Bir zamanlar Samsun, Müze Binası Tarihçesi, Cumhuriyet Samsun'u, Atatürk ve Samsun, Samsunlu Vekillerimiz, Belediye Başkanlarımız ve Valilerimiz, Demografik Yapı ve Soyağacı Kioksu, Tarihi Yapılar, Kentin Mimari Yapısı, Şehirlerarası ve Şehir içi Ulaşım İnteraktif Kent Enformasyon, Kentin Gelişimi, Coğrafi Yapı Fauna ve Flora, Samsun'da Turizm, İletişim Tarihi, Eğitim Tarihi, Spor Tarihi, Sağlık Tarihi, Yemek Kültürü, Samsun'da Çocuk Olmak, Düşün Gelenekleri, Geleneksel Çarşı / Arasta, Samsun'da Ekonomi, Karadeniz ve Balıkçılık, Tütüncülük ve Samsunlu Sanatçılar anlatımları çeşitli vesikalar eşliğinde anlatılıyor. Kurtuluş Savaşı'nın anlatıldığı bölüm ise ayrıca değinilmesi gereken bir durumu ifade ediyor. İstiklal Savaşı'nın ilk adımının atıldığı şehir olmasının yanı sıra, müzede yer alan ve Milli Mücadele'nin ilk propaganda afişini de yine yalnızca Samsun Kent Müzesi'nde görebiliyorsunuz. 1921 yılına ait olduğu ifade edilen ve taş baskı tekniğiyle basılan Propaganda Afişi adeta görenleri büyülüyor. Afişin taşıdığı anlam ise müze rehberleri eşliğinde ve eşsiz bir anlatıyla sunuluyor...

2013 yılının Şubat ayında ziyaretçi kabul etmeye başlayan müzenin, kapılarını açtığı ilk günden itibaren büyük bir ilgiyle karşılaştığı söylenebilir. "Yaşayan Kent Yaşayan Müze" sloganıyla hizmete başlayan Samsun Kent Müzesi, çocuklar için etkinlik ve kutlamaların da yeni adresi oldu. Çocuklar müzede sadece "gezmiyor"; öğreniyor ve üretiyorlar. Açıldığından bu yana 200.000 ziyaretçi sayısına ulaşan Samsun Kent Müzesi, müze işleviyle sadece "dün"ün değil; düzenlenen eğitim seminerleri, etkinlikler ve geçici sergilerle kentlin "bugün"ünün de merkezinde bulunuyor.

Müze, Gerçekleştirdiği Seminer, Sergi, Panel ve Şenliklerle Göz Dolduruyor...

Samsun Kent Müzesi'nin kuruluşundan itibaren her aşamasında ana amacı, ziyaretçilerine müzede bulunan pek çok tarihi materyali tanıtmak, bunları günlük yaşamlarındaki var olan bilgileri ve deneyimleri ile ilişkilendirebilmelerini, karşılaştırmalarını, algılamalarını; hatta bazı kısımlar için eleştiri getirebilmelerini sağlayabilmek, yorumlatmak ve özgün bir senteze ulaştırtmak olmuştur. İlk yıl tanıtım aşaması büyük çoğunlukla tamamlanan Müze için Çekül Vakfı'nun desteği

ile karşılıklı bir protokol imzalanmış ve Müze eğitimleri programlanmıştır. Gelecek kuşaklara kentlilik bilincini aşılacağı ve kültürel mirası, ekoloji-kent ilişkisini ve farkındalığını geliştirici eğitim programları ve destekleyici etkinlikler oluşturulmuştur. Öğrencilerini müzeye ziyarete getiren öğretmenlerin taleplerini müze çalışanlarına iletmeleriyle bu istekler doğrultusunda etkinlik programları oluşturulmuştur. Müze geleneksel müzecilik anlayışının dışında çağdaş bir müze olarak ilerlemeye devam etmektedir. Yunanistan, Ukrayna, Polonya ve Romanya'nın yer aldığı Erasmus Projesi kapsamında "Çift Dilli Eğitim" programının Türkiye ayağını temsil etmeye başlayan Samsun Kent Müzesi projenin "okul dışı eğitim" bölümünü üstlenmiştir. Bunun dışında müzenin gönüllü çalışan drama hocaları ile birlikte drama çalışmaları yapılmakta, teknolojiye yenik düşmüş, unutulmaya yüz tutmuş geleneksel çocuk oyunları çocuklarla birlikte uygulamalı olarak oynanmaktadır. Ayrıca Milli Eğitim Müdürlüğü ile proje haline getirilen Gönüllü Çocuk Rehberler müze uzmanları tarafından eğitim programlarına tabi tutularak yetiştirilmekte ve kendi öğrendikleri kentlilik bilincini arkadaşlarına aşılamaaktadırlar. Hacettepe Üniversitesi tarafından Türkiye ayağı yürütülen "Herkes İçin Kütüphane" projesi kapsamında da yediden yetmişe tüm vatandaşlar müze içerisinde sunulan teknolojiden ve kent belleğinden yararlanabilmektedir. Ayrıca her ayın ilk Pazartesi günü "Samsun Sohbetleri" yapılmakta, katılımcılar şehrin görmüş geçirmiş ve tarihe tanıklık etmiş kişilerinin ağzından kenti dinleme fırsatı bulmaktadırlar. Yine müze içerinden başlayıp, şehri tanıma amacından yola çıkarak lise öğrencileri ile birlikte oryantrik çalışmaları yaparak müze içerisinde anlatılan doneleri somut olarak görmeleri sağlanmaktadır.

Tüm bunlara ilave olarak hem müze çalışanları tarafından hazırlanan "Genelkurmay Arşivi'nden Çanakkale'de Mehmetçik", "Basında Milli Yas '10 Kasım' Sergisi", "101. Yılında Çanakkale Şehitlerimizi Anma Günü Resim Sergisi"; hem de bunlara ilaveten Prof. Dr. Kemal Arı'nın özel arşivinde bulunan "Mehmedin Hikayesi Kurtuluş Savaşı Kartpostalları Sergisi", Mihailo Lisanin'in "Likovni Svethe World Of Art" isimli sergi, Meksika Büyükelçiliği Kültür Ateşeliği ile gerçekleştirilen Sanatçı Madalena Forcella'nın "Doğal Boyadan Fırça Darbelerine" isimli resim sergileri açılmıştır.

Yine "Kültürel Mirasımız, Müzeler ve Gençlik" konulu alanlarının uzmanı isimlerle gerçekleştirilen paneller ve 23 Nisan Geleneksel Çocuk Oyunları Şenliği gibi pek çok aktiviteler gerçekleştirilmektedir. Samsunlu vatandaşların tamamen ücretsiz katılabildikleri Osmanlıca ve hat kursları da yine Kent Müzesi bünyesinde açılan kurslar arasındadır.

Samsun Kent Müzesi'ne bağlı bulunan Kent Belleği'nde ise tüm halkın araştırmalarına açık yüzlerce belge ve 4.000'i aşkın kitabıyla müze kütüphanesi bulunmaktadır. Kütüphanelerin yeni konsepte kavuşmasıyla birlikte bilginin en önemli kaynağı olan bilgisayar ve internet desteğiyle birlikte, tüm bu hizmetlerden vatandaşların ücretsiz olarak yararlanabilmeleri mümkündür. Dezavantajlı grupların günümüz teknolojisinin gerisinde kalmamaları adına Word, excel,

powerpoint, e-devlet uygulamalarından yararlanma, sağlıkta e-randevu sisteminin öğretilmesi gibi pek çok alanda eğitimler verilerek bilgisayar kullanımının artırılması ve internetin sağladığı geniş olanaklardan vatandaşların faydalanabilmesi sağlanmaktadır.

Samsun Kent Müzesi'nde bulunan konferans salonunda ise, çeşitli alanlara yönelik olarak kurslar verildiği gibi ayrıca panel ve konferanslar da düzenlenmektedir. Müzeyi gezen çeşitli yaşlardaki öğrencilerin, öğretmenleri ile gezi ardından tartışabildikleri ve ders yapabildikleri bir ortam niteliğinde bulunan konferans salonu, her türlü eğitime açık bir mekan olarak tercih edilmektedir.

Samsun Kent Müzesi, pek çok ilimiz için örnek teşkil edebilecek bir müze konseptine sahip olan önemli müzelerden biridir. Hem Samsun halkı hem de Türkiye için öne çıkan tarihi, turistik ve kültür alanlarından biri olarak siz konukları ağırlamaktan onur ve gurur duymaktadır. Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı Necmi Çamaş, müze danışmanlığını gerçekleştiren Prof. Dr. Metin Sözen ve emeği geçen tüm çalışanlarını kutlar, Samsun'a önemli bir değeri kazandırdıkları için teşekkür ederiz.

Her ile bir kent müzesi dileğiyle...

KAYNAKÇA

Bal, Hüseyin, *Kent Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2011.

Karatay, Osman, "Balık 'Kent' Kelimesinin Kökeni ve Eski Türklerde Şehirciliğe Dilbilimsel Bir Yaklaşım", *1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri (23-26 Ekim 2007)*, (Ed. Abdurrahman Özkan-Süleyman Turan), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2008, ss.349-353.

Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "Şehir", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 2010, C.38, s.441-446.

Sencer, Yakut, *Türkiye'de Kentleşme*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.

<http://www.tdk.gov.tr>

EKLER

Ek 1

Ek 2

Ek 3

Ek 4

Ek 5

Ek 6

Ek 7

Ek 8